

28 Μαρτίου 2014

Τοιχογραφίες της Ι.Μ. Κοιμήσεως της Θεοτόκου Ρεντίνας

Πολιτισμός / Αγιογραφία

Κώστας Λουδοβίκος, Εικαστικός και Ιστορικός Τέχνης

ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ
www.pemptousia.gr

Η Ι.Μ. Κοιμήσεως της Θεοτόκου Ρεντίνας είναι από τις παλαιότερες και σπουδαιότερες της περιοχής των Αγράφων. Αναπτύσσεται και λειτουργεί ήδη από τον 9^ο και 10^ο αιώνα και ανακαινίζεται κατά τον 16^ο αιώνα.

Δείτε όλες τις φωτογραφίες εδώ:
<https://www.pemptousia.gr/fotothiki/?ph=47206>

Το ξυλόγλυπτο και επιχρυσωμένο τέμπλο του Καθολικού της, αποτελεί δημιούργημα καλλιτεχνικού εργαστηρίου του 17^{ου} αιώνα. Δουλεμένο με εξαιρετική τεχνική, αναπτύσσει ένα περίτεχνο διάκοσμο που αρτιώνει πνευματικά και καλλιτεχνικά την παρουσία του στο Ναό του Μοναστηριού.

Οι τοιχογραφικές παραστάσεις του Ναού αυτού, φανερώνουν ότι ο μαΐστορας εικονογράφος γνωρίζει τις εικαστικές κατακτήσεις του μεγάλου Φράγκου Κατελάνου όπως και άλλων σπουδαίων τοιχογράφων, που δραστηριοποιήθηκαν κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα στην ηπειρωτική Ελλάδα. Παράλληλα, το τοιχογραφικό σύνολο της Ι.Μ. Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Ρεντίνα, ακολουθώντας τις σύγχρονες τάσεις της Κρητικής Σχολής για νέες θεματικές, δημιουργεί, ως εκ τούτου, μια νέα γκάμα χειρονομιών, κινήσεων και μορφών, καθώς και ένα νέο συνολικό μορφοπλαστικό «νατουραλισμό».

Εκείνο όμως που αποτελεί το τεχνοτροπικό ουσιώδες των εικονογραφικών αυτών παραστάσεων είναι ένα είδος μορφολογικής συναίρεσης της Μακεδονικής με την Κρητική Σχολή. Έχουμε εδώ, κυρίως στις μορφές των αγίων, ένα είδος συμπόρευσης της στενής με την πλατιά τεχνοτροπία.

Σε παραστάσεις λοιπόν όπως αυτή των αγίων ασκητών Μάρκου του Αθηναίου και Μάρκου του Ρωμαίου, συνδυάζεται, όχι τόσο στο σώμα και στα ενδύματα αλλά στο πρόσωπο, ο πράσινος «μακεδονικός» προπλασμός, με τα ανοιχτόχρωμα σαρκώματα που προχωρούν σβήνοντας πολύ βαθμιδωτά προς το άκρο της περιφέρειας των σχημάτων. Ταυτόχρονα είναι παρούσα η γενική στενότητα της «κρητικής» σχηματοποιίας, καθώς και η σεμνόχρωμη εσωτερική και γεώδης γκάμα των μυστικών χρωματισμών της Κρητικής Σχολής, που αναδεικνύονται στα ενδύματα των αγίων, στα βουνά και σε όλο τον κάμπο και διάκοσμο των παραστάσεων.

Στην παράσταση του αββά Σισώη, που συλλογίζεται γύρω από τα μυστήρια του θανάτου, της φθοράς του κτιστού και της φύσης του χρόνου, ο θεϊκός λογισμός του αγίου, εικονογραφικά εγγεγραμμένος αναντίρρητα μέσα στο στραμμένο βλέμμα του προς τον προσκυνητή, κυριολεκτικά ανθρωπουργείται.

Σε άλλες παραστάσεις, όπως αυτές των δύο μεμονωμένων αρχαγγέλων, οι μορφές τους περικρατούνται μέσα σε μία θερμότητα πνευματική, οι φιγούρες αποκτούν ακρίβεια και κίνηση, οι εκφράσεις αποπνέουν μεγαλοπρέπεια και τρυφερότητα, ελευθερία και χάρη. Ενώ στις αρχιερατικές μορφές των αγίων Σπυρίδωνος και Νικολάου, ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η μεστή πληρότητα του βλέμματος, μέσα στο οποίο η εξωπορευόμενη ιεραποστολική διακονία και ποιμαντική συνδιαλέγεται με την ορθόδοξη ενδοστρέφεια της ασκητικής πολιτείας. Εδώ, στα βλέμματα αυτά, η διδασκαλία, αναμειγνύεται με την ελεημοσύνη και την αυτομεμφία, ολοκληρώνοντας την νυμφοποιό οντολογία της αγάπης, ως θεμελίου όλης της θεανθρωποποιίας.

Σε πολυπρόσωπες συνθέσεις, όπως η Μεταμόρφωσις και η Ανάστασις, αλλά και σε μία σύνθετη εικονοποιία που, με κέντρο την Υπεραγία Θεοτόκο, εικονογραφούνται αφενός πολλαπλά γεγονότα της Θείας Οικονομίας και αφετέρου θεολογικές ερμηνείες αυτών και πολλών άλλων πνευματικών πραγματικοτήτων, εδώ κυριαρχεί μία αφήγηση ρυθμική, λεπτομερής και πλατιά. Στις συνθέσεις αυτές αναδεικνύεται ένας εικονογραφικός λόγος πλούσιος και περιεκτικός, που γνωρίζει και την καταφατική περιγραφή και τον αποφαιτικό υπαινιγμό, που χειρίζεται και την συμβολική ρητορική, αλλά και την κρυπτική σημαντική.

Στην παράσταση εξάλλου της Αποκαθλώσεως, το παραδομένο στον θάνατο πανάγιο σώμα του Ιησού Χριστού, παραμένει ανοιχτό λευκορόδινο, θυμίζοντας ότι ο ουράνιος άρτος, ο σωτηριωδώς και παρά του Πατρός των Φώτων καταβάς στην μεταδειλινή αυτή σκηνή και γη της πτώσης, είναι αυτός ο ίδιος που ως άρτος καινός κατήλθε κατόπιν λυτρωτικώς και στου θανάτου τη χώρα τη φοβερή. Εικονογραφική σάρκα ήμερη και ειρηνική, το σώμα του Χριστού λείμμα υπερφυές και αμυγδαλόφωτο, εν σιγή ιερά, ερχόμενο και εργαζόμενο μέσα στα ανίσχυρα δίχτυα του θανάτου, προετοιμάζει την κοινή Ανάσταση του ενός εκ των πολλών θεανθρώπινου Σώματος και Άρτου της όντως Ζωής.

Γενικότερα, θεωρώντας το τοιχογραφικό και εικονογραφικό σύνολο της Ι.Μ. Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Ρεντίνα, αισθανόμαστε ότι στην προφάνεια του συγκεκριμένου αυτού εικονογραφικού τρόπου, ανθεί με μια νέα ιστορική εικαστική φρεσκάδα και περιλαμβάνεται τόσο εικαστικά όσο και πνευματικά αυτή η ζωντανή εμπειρία των πλασμάτων του Θεού, που ζουν και ανασαίνουν μέσα στη χάρη της σωτηρίας και της θεανθρώπινης ανακαίνισης.

Αλλά στο βάθος του εικονογραφικού αυτού λόγου, βασιλεύουν το ουσιώδες του εκκλησιαστικού ομιλείν, και η απλότητα ενός αληθινού κόσμου, χριστοειδώς προσαγόμενου στην ενοτριαδική κοινωνία και ενότητα του Πατρός και του Υιού

και του Αγ. Πνεύματος.

<http://bit.ly/1fpuCjZ>